

*Федоришин Ірина, студентка гр. Т-11,
Навчально – наукового інституту
міжнародних економічних відносин імені Б. Д. Гаврилишина, THEU*

ФІЛОСОФСЬКИЙ ПОГЛЯД НА ФЕНОМЕН ТУРИЗМУ

Сучасний світ переживає не лише інформаційно-кібернетичну, а й справжню туристичну революцію, яка «настільки творча і важлива, як індустріальна революція, що почалася двома століттями раніше» (Ф. Франжіаллі). Розвиток туризму супроводжує процес глобалізації. У різноманітних подорожах, мандрівках, екскурсіях беруть участь сотні мільйонів людей. За прогнозами, в 2020 р. світова спільнота мандрівників нараховуватиме 1,5 млрд осіб. Екзистенційний статус особистості сучасного типу homo viator (людина-мандрівник) доповнюють усталені характеристики людини як соціальної істоти, яка творить (homo faber), яка діє (homo agens), яка розважається (homo ludens). Визначення людини як мандрівника - ключове для розуміння такого феномену цивілізації як туризм.

Актуальність теми полягає у тому, що філософський погляд на туризм зумовлює необхідність перегляду традиційного розуміння туризму як індустрії подорожей і відпочинку, надає такому розумінню ширшого гуманістичного сенсу. Людина, яка подорожує, є не просто споживачем туристського продукту, який пересувається у просторі та часі, а індивідуальністю, яка під час мандрівок, поїздок, походів, відвідувань долучається до світу природи і культурних артефактів, «цінних галактик» інших країн і народів. Така особистість є епіцентром філософських рефлексій туризму. Це передбачає належне акцентування на світоглядному, культурному, гуманістичному, пізнавальному, етичному, естетичному, комунікативному значеннях туризму як специфічного соціального інституту і феномену загальнолюдської культури.

Об'єктом дослідження є суспільство як «життєвий світ» мандрівника, джерело його культурного досвіду, якого він набуває в результаті спілкування зі світом культури, іншим досвідом і досвідом Інших (інтерсуб'єктивність і міжсуб'єктна комунікація).

Предметом дослідження – філософія туризму як комплексне осмислення подорожей: мотивації, різновидів, цільові установки, інфраструктура. Крім того предметом філософського осмислення є особливості інноваційного, креативного мислення і діяльності працівників туристської сфери, проблеми «альтернативного» туризму.

Завдання дослідження: -вивчити критерії, за допомогою яких формується понятійний апарат туризмознавства; - з'ясувати у понятійний, категоріальний, концептуальний спосіб сутність і зміст філософії туризму, притаманні закономірності, тенденції і можливості; -виявити складові та компоненти філософії туризму.

Метою дослідження є шлях виявлення головних аспектів смислового призначення туризму. Теорія туризму (туризмологія, туристика, туризмознавство, туризмграфія, туризмометрія) системно-структурно відображає реальність і всі складові туризму. «Найбільшої уваги потребує туризм в аспекті філософської і соціальної обумовленості його як «способу» і як «цінності». Розглядаючи туризм як своєрідну проекцію багатогранного буття людини, яка подорожує, філософія туризму виконує методологічну функцію щодо інших складових туризмознавства, збагачуючись у своєму світоглядному й антропологічному змісті їх науковими доробками, узагальненнями, набуваючи певної дисциплінарної автономії. Філософський підхід до туризму передбачає застосування основних методів пізнання і пояснення різноманітних ланок туристського процесу і історико- філософську традицію. У її межах виникали і розвивалися філософські погляди мислителів різних епох і наукових шкіл на ті вияви людських потреб і бажань, які втілюються у подорожі, мандрівки, походи, блукання. Перебування у вічному русі, подорожі, навіть у думках, мріях про них - основа філософського розуміння подорожей. В. А. Малахов стверджує що: «Людина може подорожувати, а потім повернутися додому й займатися попередніми справами. Це може бути і недоліком, і здобутком даного типу діяльності. Він підкреслює екзистенційну легкість, притаманну справжньому туризму, це не проща, не паломництво» [2, с. 93]. Серед фундаментальних ідей, які утворили концептуальну основу філософської рефлексії туризму, є ідея, за якою саме в подорожі реалізується така визначальна характеристика людини як тяжіння до свободи. Прагнення вирватися з рутинного буття, зустрітися з незвичайним, цікавим - одна із сутнісних ознак філософського розуміння туризму і подорожі. Туризм, як масове явище, своєю появою завдячує індустріальній стадії розвитку людства, якій був притаманний прискорений розвиток продуктивних сил, поглиблення поділу праці, розвиток урбанізаційних процесів [3, с. 219]. Події туристських зустрічей з усіма притаманними їм етапами - підготовка і вибір, переживання і спогади - важливий сюжет туризмологічного знання. Англійський філософ і соціолог З. Бауман звертає увагу на дихотомічне (грец. dichō - 540 томів - розподіл навпіл) розуміння людини, яка подорожує: турист і просто блукач (бродяга; волоцюга; фланер (франц. flâneur) - людина, яка подорожує без мети; комівояжер (франц. commis voyageur - мандрівний службовець) - роз'їзний агент торгової фірми, купець; біженець; іммігрант тощо). Отже, специфічний вид організованої подорожі - туризм - має такі атрибутивні, тобто невід'ємні, якісні ознаки: наявність привабливої мети (ознайомлення з культурними артефактами, пізнання, відпочинок, розвага, оздоровлення, нові знайомства тощо); просторово-часові координати мандрівки (дім як початок і завершення подорожі). Як і будь-яке інше суспільне явище, туризм існував у різноманітних формах подорожування і з різною мотивацією. Тому твердження, що кожний турист - це мандрівник, слід доповнити міркуванням, що не кожний мандрівник - турист. Людина, яка пізнає, не лише слухає, читає і спостерігає, а й особисто інтелектуально розшифровує зміст пам'яток історії, шедеврів архітектури, витворів природи. Тим самим вона освоює їх, робить своїми (привласнення). У філософії туризму важливого значення набуває прагматична складова – теоретичне моделювання розвитку туризму, розроблення програм і генеральних планів його вдосконалення [4, с. 62]. Туризм як найдемократичніша форма людських взаємин сприяє моральному оздоровленню сучасного суспільства, яке потерпає від набутого соціального імунodefіциту - дефіциту щирості і теплоти людського спілкування. Гуманістично-терапевтичний сенс комунікативної культури і етики обумовлюється такими її ціннісними нормативами: а) принцип самодостатності особистості (визнання гідності людини); б) принцип толерантності (доброзичливе ставлення до альтернативних або несхожих думок, переконань, способів життя). Взаємодіючи і взаємодоповнюючись, ці принципи (у разі їх дотримання) сприяють утворенню в суспільстві моральної атмосфери щирого спілкування, довіри як основи дружнього еднання, соціальної злагоди і цивілізованої взаємодії. Туризм має плануватися і здійснюватися як привілейований засіб індивідуального і колективного вдосконалення. Поєднуючись з духовним розкріпаченням, адже турист - це вільна людина, яка самовизначається, туризм є унікальним засобом самоосвіти і самовиховання (етика, педагогіка і психологія туризму). Використовуючи метод порівняння (компаративістика), історичного і хронологічного підходів до феномену подорожі, вона виявляє як загальні закономірності туристичного процесу, незмінні його характеристики, так і особливості його вияву в різних культурах і в різні часи. Але планування і впровадження масштабних туристських заходів, повсякденна туристська

практика мають здійснюватися не лише фахівцями й експертами галузі, які зосереджують головну увагу на грошових, матеріальних, статистичних аспектах туризму, а й всіма організаціями, установами і підприємствами, які причетні до туристської справи [5, с. 112].

Висновок. Отже, філософське осмислення туризму передбачає з'ясування його гносеологічних, соціальних, аксіологічних, духовно-культурних, інтеграційних, комунікативних функцій (подорожувати з метою пізнання і задоволення своїх потреб). Все це свідчить про те, що традиційний (масовий, стандартизований) туризм для багатьох поступово втрачає свою привабливість, а також про великий потенціал туризму, його здатність набувати інноваційних форм, збагачуватися новими смисловими значеннями. Філософський погляд на феномен туризму виявляє в ньому як позитивні, так і негативні чинники. Як і будь-якому соціальному явищу, туризму притаманні уперечності. Філософсько-світоглядний підхід до дослідження туризму переконує, що він істотно сприяє об'єднанню людей, комунікації і соціалізації особистостей на основі їх ознайомлення з цінностями вітчизняної, світової культур, опанування і поширення загальнолюдських етичних цінностей. Культурно-моральна орієнтація притаманна діловому, бізнесовому або лікувально-оздоровчому туризму.

Література

1. Зязюн І.А. Філософія туризмології. – Туризм на порозі ХХІ століття: освіта, культура, екологія. – К. – 1999.
2. Малахов В. А. «Моральний та екзистенційний вимір туризму».
3. Всеукраїнський круглий стіл «Філософія туризму». – К. – 2002.
4. Серж: Перро, Жан Мішель Оернер. Необхідність «туризмології» – «Наукові записки КІТЕП». – К. – 2001. – Випуск І.
5. Федорченко В. К. Туризм і народна дипломатія // Філософія і культурологія туризму. – К. – 2001.
6. Горак Г. І. Екзистенціальність людського буття у природних вимірах та природно- рекреаційні можливості туризму.
7. Всеукраїнський круглий стіл «Філософія туризму» – К. – 2002. 7. Кисельов М. М. Туризм і природознавство – філософсько – світоглядний аспект. – Всеукраїнський круглий стіл «Філософія туризму». – К. – 2002.
8. Чигур, Р. Ю. Екологічна культура українського суспільства. Роль держави та громадського суспільства у її формуванні [Текст] / Р. Ю. Чигур // Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації : монографія / Т. В. Гончарук, Н. В. Гнаевич, М. І. Гурик [та ін.] ; кер. авт. кол. О. М. Рудакевич. – Тернопіль : ТНЕУ, 2015. – С. 158-190.